

YMPÄRISTÖNSUOJELU

Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2019 - 2021

Hyv. 29.8.2019 § 13 | KEITELE, TERVO & VESANTO

Keiteleen, Tervon ja Vesannon kuntien yhteinen ympäristölautakunta on hyväksynyt valvontasuunnitelman kokouksessaan 29.8.2019 § 13

Sisälllys

JOHDANTO	4
2 § VALVONNAN RESURSSIT JA YHTEISTYÖ	4
2.1 Henkilöstöresurssit	4
2.2 Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa.	4
3 § YMPÄRISTÖOLOSUHTEET	5
3.1 Yhdyskuntarakenne	5
3.2 Ympäristöntila	5
4 § VALVOTTAVAT KOHTEET	6
4.1 Ympäristönluvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet	6
4.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot	7
4.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta	7
4.4 Jätelain valvonta	8
4.5 Vesilain valvonta	8
4.6 Maa-aineslain valvonta	9
4.7 Muun ympäristölainsäädännön valvonta	9
5 § VALVONTAOHJELMAN LAATIMINEN	10
5.1 Valvontaohjelman sisältö	10
5.2 Valvontakohteiden riskinarviointi	10
6 § VALVONTATOIMENPITEET	13
6.1 Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonta	13
6.2 Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikostilanteissa	14
6.3 Tarkastusten maksullisuus	14

Johdanto

Keiteleen, Vesannon ja Tervon ympäristölautakunta vastaa kunnalle kuuluvista ympäristönsuojelun tehtävistä ja valvonnasta Keiteleen, Vesannon ja Tervon kuntien alueella. Ympäristölautakunta toimii alueen ympäristönsuojeluviranomaisena.

Tämä on Viisarin ympäristötoimen ensimmäinen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma ja on laadittu vuosille 2019 – 2021. Valvontasuunnitelmat on laadittu yhteistyössä Pohjois-Savon ympäristönsuojelun viranhaltijoiden kanssa. Suunnitelmaan perustuen on laadittu vuosittaiset valvontaohjelmat ympäristönluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksia varten.

Valvontasuunnitelmaa on tarpeen päivittää lainsäädännössä ja toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2019 – 2021 ja se tarkastetaan kolmen vuoden välein, ellei lainsäädännön muutokset edellytä suunnitelman muuttamista aikaisemmin.

Valvontasuunnitelman laatiminen perustuu ympäristönsuojelulakiin (527/2014), jonka 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten valvontasuunnitelma. Valvontasuunnitelmassa on oltava tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista. Suunnitelmassa kuvataan tämän lisäksi valvonnan järjestäminen ja riskiarvioinnin perusteet sekä valvonnasta vastaavien viranomaisten yhteistyö. Valvonnan kokonaisuuden kannalta tähän valvontasuunnitelmaan on koottu myös muiden säädösten mukaiset kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävät.

1 § Valvonnan resurssit ja yhteistyö

1.1 Henkilöstöresurssit

Ympäristönsuojelun vastuualueen henkilöstön määrä on 1,0 htv. Vuosittain työvoimaan talousarvion mitoitus on 1,6 htv. Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvontaan käytetään vuosittain noin 25 % työajasta eli noin 0,25 htv.

1.2 Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa.

Ympäristönsuojeluasetuksen (713/2014) 39 §:n mukaan lupa- ja valvontaviranomaisten on oltava keskenään riittävässä yhteistyössä. Keiteleen, Vesannon ja Tervon alueella valtion ympäristölupaviranomaisena toimii Itä-Suomen aluehallintovirasto (AVI). Valtion valvontaviranomaisena on Pohjois-Savon ELY-keskus, joilla on vastuu valtion ympäristölupaviranomaisen myöntämien ympäristölupien valvonnasta.

Yhteistyö ELY-keskusten kanssa koostuu lähinnä yhteisistä valvontakäynneistä ja lausuntojen antamisesta. Lisäksi molemmat käyttävät valtionhallinnon ylläpitämää ympäristönsuojelun tietojärjestelmää (YLVA), johon tallennetaan ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen kohdetiedot.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee yhteistyötä myös kunnan rakennusvalvonta- ja terveydensuojeluviranomaisten kanssa. Yhteistyötä näiden viranomaisten kanssa tehdään mm. ympäristölupien valmistelussa, lausuntojen antamisessa, roskaantumistapausten ja ympäristön yleisessä valvonnassa. Muita yhteistyötahoja kuntaorganisaatioissa ovat kunnan vesihuoltolaitos, tekninen yhtiö, kaavoitus sekä kunnan maaseutuviranomainen. Jätehuoltoviranomaisen kanssa tehdään yhteistyötä jätelain valvontaan liittyvissä asioissa kuten esim. järjestettyyn jätehuoltoon liittymättömien kiinteistöjen tapauksissa.

Ympäristövahingon sattuessa yhteistyötä tehdään Pohjois-Savon pelastuslaitoksen sekä ELY-keskuksen kanssa. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi öljy- ja kemikaalivahingot tai liikenneonnettomuudet. Pelastusviranomainen aloittaa ympäristövahingon torjunnan ja sen jälkeen valtion tai kunnan ympäristönsuojeluviranomainen päättää jatkotoimenpiteistä.

Valvontayhteistyötä Tukesin ja pelastuslaitoksen kanssa tehdään kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnassa sekä muussa kemikaalivalvonnassa. Lisäksi yhteistyötä tehdään liittyen öljysäiliöiden määräaikaistarkastuksiin.

2 § Ympäristöolosuhteet

2.1 Yhdyskuntarakenne

Viisarin ympäristötoimen toiminta-alueen koko on 1 642 km² ja asukkaita on yhteensä noin 5870.

Nilakan aluetta halkoo valtatie 77 ja kaksi kantatietä itä-Länsi suunnassa tie 551 ja pohjois-etelä suunnassa tie 552

Jätehuollon kunnat ovat järjestäneet siten, että Keitele kuuluu Ylä-Savon jätehuolto Oy:n ja Vesannon ja Tervon jätehuollosta vastaa Jätekuikko Oy. Kunnallisen vesihuollon piirissä asukkaita on Keiteleellä 74 % (1660), Vesannolla 50 % ja Tervossa noin 30 %.

2.2 Ympäristöntila

Keskeiset ympäristön pilaantumisen riskit liittyvät pinta- ja pohjavesiin sekä taajama-alueiden toimintojen osalta viihtyisyyden vähenemiseen tai terveystaitaan aiheutumiseen.

Nilakan vesistöt kuuluvat Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalue (VHA 2). Kymijoen - Suomenlahden vesienhoitoalue (VHA 2) muodostuu Suomen alueelta Suomenlahteen laskevien jokien valuma-alueista. Alueen suurimman joen, Kymijoen, valuma-alueella on vesienhoitoalueen suurin järvi, kirkasvetinen Päijänne. Alueeseen kuuluu vesiä Keski-Suomesta, Etelä- ja Pohjois-Savosta, Etelä-Karjalasta, Hämeestä ja Päijät-Hämeestä, Kymenlaaksosta sekä Uudelta maalta. Alueen suurimmat järvet ovat Konnevesi, Nilakka ja Iisvesi – Virmasvesi – Rasvanki. Tervon ja Keiteleen kunnat sijoittuvat Nilakan rannoille

Järvien ekologinen tila on alueella pääosin hyvä. Merkittävin vesistökuormitus tulee hajakuormituksesta, joka sekun on hyvin alhaisella tasolla.

Keiteleen kunnan alueella sijaitsevien järvien Ylimmäinen ja Suvantojärvi ekologinen tila on erinomainen. Järvien Vuonamonlahti, Nilakka, Isojärvi, Salmijärvi ja Koutajärvi ekologinen tila on hyvä. Sulkavanjärven ja hetejärven ekologinen tila on tyydyttävä ja Korppisen välttävä.

Tervon kunnan alueella sijaitsevien suurimpien järvien Hirvijärvi – Kallionselkä – Ahveninen – Suovu, Tallusjärvi ja Liesjärven tila on hyvä.

Vesannon kunnan alueella sijaitsevien järvien Pohjois- Niinivesi, Sonkari, Pohjois- Konnevesi, Iso- Vesijärvi, Pohjainvesi ja Kurjenjärvi ekologinen tila on erinomainen. Järvien Keitele, Risti-järvi ja Iso- Ahveninen ekologinen tila on hyvä. Pieni- Vesijärven ja Vesanto järven ekologinen tila on tyydyttävä. Horonjärven ja Patoveden ekologinen tila on hyvä tiedossa.

Keiteleeseen, Tervon ja Vesannon alueella on yhteensä 15 kpl luokiteltuja pohjavesialueita. Veden hankinnan kannalta erittäin tärkeitä (I-luokan) pohjavesialueita on alueella yhteensä 12 kpl, Keiteleellä 3 kpl, Tervossa 5 kpl ja Vesannossa 4 kpl. Alueella ei ole yhtään E-luokkaan pohjavesialuetta, jonka pohjavedestä pintavesi- tai maaekosysteemi on suoraan riippuvainen.

Maaperän pilaantuneisuutta on valtakunnallisesti selvitetty 1990- luvulla ja 2000-luvulla. Keiteleellä on kartoitettu maaperän pilaantuneisuuden riskikohteita 38 kpl, josta kunnostettuja on 11 kpl. Pohjavesialueella ei ole tiedossa pilaantuneita kohteita. Tervossa riskikohteita on 25 kpl, josta pohjavesialueella on 1. Riskikohteita on kunnostettu 5 kpl. Vesannolla maaperän pilaantuneisuuden riskikohteita on 25 kpl, josta pohjavesialueella on 1 kpl. Kunnostettuja kohteita on 1 kpl. Maaperää pilaavia riskitoimintoja on mm. teollisuus, liikenne ja tienpito (esim. suolaus), kemikaalien kuljetus ja varastointi, polttonesteiden jakelu, autojen huolto- ja korjaustoiminta, maa- ja metsätalous, ampumaradat ja maa-ainestenotto.

Keiteleeseen, Tervon ja Vesannon alueella on luonnonsuojelualueita yhteensä 84 kpl ja Natura-alueita 4 kpl. Näistä alueista Keiteleeseen kunnan alueella on 20 kpl luonnonsuojelualueita ja 2 kpl Natura-alueita. Tervon kunnan alueella on 49 kpl luonnonsuojelualueita ja Vesannolla 15 kpl luonnonsuojelualueita ja 2 kpl Natura-alueita.

Alueella on myös luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvia alueita. Rantojen suojeluohjelman kuuluvia alueita on kaikissa kunnissa yhteensä 4 kpl. Keiteleellä on lintuvesiensuojeluohjelmaan kuuluvia alueita 2 kpl.

Ilmanlaatua taajamissa heikentävät energiantuotanto ja keskustojen läpi kulkevat vilkkaat kadut. Melua aiheuttaa pääasiassa teollisuus ja liikenne.

3 § Valvottavat kohteet

3.1 Ympäristöluvanvaraiset ja rekisteröitävät kohteet

Ympäristöluvan ja rekisteröitäviä toimintoja on toiminta-alueella yhteensä 49 kappaletta. Lukumäärällisesti eniten ympäristölupia / rekisteröintejä on seuraavilla toimialoilla: maaperän aineiden otto / kivenlouhinta ja murskaus, polttoaineiden varastointi ja käsittely (jakeluasemat), eläinsuojat sekä jätteiden ammattimainen ja laitostamainen käsittely. Kohteiden määrä tarkistetaan vuosittain valvontaohjelman laatimisen yhteydessä-

Taulukko 1 Viisarin ympäristötoimen alueella olevien ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien valvontakohteiden lukumäärät kunnittain ja toimialoittain (tilanne 1.7.2019)

Toimiala	Keitele	Vesanto	Tervo	Yhteensä
Metalliteollisuus / pintakäsittelylaitokset				
Energian tuotanto	2	1	3	6
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	3	2	1	6
Orgaanisia liuottimia käytävä toiminta				
Maaperän aineiden otto kivenlouhinta ja murskaus	5	2	4	11
Asfalttiasemat	1			1
Mineraalituotteiden valmistus				

Nahan tai tekstiilien laitostuotanto tai käsittely / pesulat				
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus				
Eläinsuojat	10	5		15
Liikenne / varikot, moottoriturheiluradat ja lentopaikat	1	1		2
Jätteiden ammattimainen tai laitostuotanto käsittely	3	2		5
Muu toiminta / ampumaratat, krematoriot tai lemmikkieläinten polttolaitokset	1	1		2
Naapurussuhdelain 17 §:n mukainen toiminta				
Yhteensä	27	14	8	49

Ympäristölupamenettelyn rinnalle on luotu uusi ilmoitusmenettely, joka korvaa osittain ympäristölupamenettelyn. Ilmoitusmenettelyn piiriin siirtyy esimerkiksi suurin osa eläinsuojia. Ilmoitusmenettelyä koskeva ympäristönsuojelulain muutos (1166/2018) on astunut voimaan 1.1.2019.

Itä-Suomen aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvia ympäristöluvanvaraisia kohteita on yhteensä 30 kpl, joista Keiteleellä on 12 kpl, Vesannolla 11 kpl ja Tervossa 7 kpl. Näiden ympäristölupien valvoja on Pohjois-Savon ELY-keskus. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on mahdollisuus osallistua ELY-keskusten valvomien kohteiden määräaikaistarkastuksiin.

3.2 Ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot

Eriyisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta tai tapahtumasta on tehtävä ilmoitus (meluilmoitus) kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Ilmoitukset koskevat pääasiassa tilapäistä murskausta, rakentamista tai erilaisia ulkoilmataapahtumia. Ilmoituksen johdosta tehdään tarvittaessa tarkastus.

Koeluontoisesta lyhytaikaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikka, raaka- ja polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti vaikutusten käyttökelpoisuuden tai muun seikan selvittämiseksi on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 119 §). Koeluontoinen toiminta tarkastetaan ilmoitusta käsiteltäessä sekä tarvittaessa toiminnan aikana.

Onnettomuudesta, tuotantohäiriöstä tai rakennelman tai laitteen purkamisesta tilanteesta, josta aiheutuu tai uhkaa aiheutua päästöjä tai syntyy jätettä siten, että siitä voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai aiheutuu erityisiä toimia jätehuollossa, on ilmoitettava kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 120 §). Poikkeuksellisissa tilanteissa suoritetaan aina tarkastus.

3.3 Muu ympäristönsuojelulain mukainen valvonta

Taloussätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla säädetään ympäristönsuojelulain muutoksen (19/2017) 16 luvussa sekä asiasta annetussa asetuksessa (hajajätevesiasetus, 158/2017). Ympäristönsuojelulaissa säädetty perustason puhdistusvaatimus koskee uudisrakentamista sekä rakennuksen rakentamiseen verrattavissa olevaa rakennuslupaa edellyttävää korjaus- ja muutostyötä (peruskorjaus). Perustason puhdistusvaatimukset koskevat myös sellaista vesikäymälän rakentamista tai vesi- ja viemärlaitteistoja koskevaa lupaa edellyttävää korjaus- tai muutostyötä, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan.

Pohjavesialueella ja enintään 100 metrin etäisyydellä vesistöistä olevalla alueella on jätevesien käsittelyjärjestelmien täyttävä puhdistusvaatimukset 31.10.2019 mennessä. Näiden kohteiden valvontaa tehdään tarvittaessa määräajan umpeuduttua ja myös haitankärsijän ilmoituksen perusteella.

Ympäristönsuojelulain 180 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräystä ei voi antaa ympäristöluvanvaraiselle tai rekisteröitävälle toiminnalle. Määräyksen noudattamista valvotaan uusintatarkastuksella.

3.4 Jätelain valvonta

Jätteiden ammattimaisesta keräyksestä on jätelain (muutos 410 / 2014) 100 §:n mukaan tehtävä ilmoitus jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Jätelain (muutos 834/2017) 124 §:n mukaan näiden kohteiden tarkastuksista on tehtävä suunnitelma, joka perustuu arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollon aiheuttavista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Suunnitelma voidaan liittää ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaohjelmaan.

Taulukko 2. Jätteen ammattimaisten keräyspaikkojen lukumäärä kunnittain (tilanne 1.7.2019)

Toimiala	Keitele	Vesanto	Tervo	Yhteensä
Toiminnanharjoittajat	5	4	3	9
Keräyspaikat	16	7	4	27

Jätelain 124 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on suunnitellusti tarkastettava ja valvottava niitä valvontavastuualueeseensa kuuluvia toimintoja, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Viisarin ympäristötoimen alueella ei ole tiedossa tällaisia toimintoja. Suomen ympäristökeskus ohjeistaa tarvittaessa tarkastusten tekoon ja sinne toimitetaan myös tarkastuspöytäkirjat.

Lisäksi jätelain 124 §:n mukaan valvontaviranomaisen on määräajoin tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä. Tällaisten toimintojen tarkasta lukumäärästä ei ole tietoa, mutta niitä on toiminta-alueella useita.

Jätelain mukaiseen valvontaan kuuluu edellä mainittujen lisäksi mm. roskaantumisen valvonta ja jätehuollon asianmukaisen järjestämisen valvonta.

Jätelain perusteella voidaan antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskevaa yksittäinen määräys. Määräys voidaan antaa roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi. Viranomaisen on valvottava annettuja määräystä. Valvontatarve määritetään tapauskohtaisesti.

Jätehuollon järjestämisessä, jätteistä terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran ja haitan ehkäisemisessä sekä jätehuollon valvonnassa on sen lisäksi, mitä muualla on säädetty tai määrätty, noudatettava yleisiä jätehuollon määräyksiä. Jätehuoltomääräysten valvonnassa ja valvontakohteita on mm. jätteiden keräys ja lajittelu, jätteiden kuljetus, jätteiden kompostointi sekä vaarallisten jätteiden keräys. Keiteleen, Tervon ja Vesannon ympäristötoimen alueella on voimassa kunnalliset jätehuoltomääräykset.

3.5 Vesilain valvonta

Vesilain valvontaviranomaisia ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskukset. Valvontaviranomaisen toimivalta on pääosin vesilaisissa jakamatonta. Vesilailta säännellään lähinnä vesien käyttöä, vesistöön rakentamista, uittoa, maa- ja metsätalousmaan kuivatusta,

vesistön järjestelyä ja pohjaveden ottamista. Yleistä vesilain valvontaa tehdään yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa ja eri menettelyistä sovitaan tapauskohtaisesti ottaen huomioon asian luonne ja laajuus.

Vesilain mukaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee ojitusta koskevat erimielisyydet, jotka eivät edellytä lupaa eikä niitä käsitellä ojitustoimituksessa. Edellytyksenä on, että erimielisyydet koskevat ojan tekemistä toisen maalle tai veden johtamista toisen maalla olevaan ojaan tai puroon tai muuta vastaavaa syytä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ratkaistavissa ojitusriidoissa on vain kaksi osapuolta, ja ne tulevat vireille asianosaisten kirjallisesta vireillepanosta.

3.6 Maa-aineslain valvonta

Maa-aineslain valvonta tarkoittaa maa-ainesten oton, varastoinnin ja/tai paikalla jalostuksen myönnettyjen maa-ainelupien valvontaa sekä ns. kotitarveoton valvontaa. Yli 500 m³ kotitarveotosta tulee tehdä ilmoitus valvontaviranomaiselle.

Maa-aineslain mukaan valvonta on siirtynyt kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle. Maa-aineslain mukaisen valvonta on siirtynyt kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle 1.7.2016. Valvottavia maa-ainelupia alueen kunnissa on yhteensä 15 kpl, joista Keitellä 7 kpl, Vesanolalla 2 kpl ja Tervossa 6 kpl.

Maa-ainelupien valvontatiheys riippuu toiminnan laajuudesta toiminnan sijainnista ja tarkastuksissa ilmenneistä puutteista luvan noudattamisessa. Toiminnassa olevissa kohteissa tehdään tarkastus pääsääntöisesti kerran vuodessa.

3.7 Muun ympäristölainsäädännön valvonta

Maasto- ja vesiliikennelain mukaisiin valvontakohteisiin kuuluvat moottorikelkkareitit ja yksittäiset harjoitteluradat. Lisäksi tietoon tulee satunnaisesti luvattomia ratoja. Moottorikelkkareitien pääasiallinen valvonta kuuluu poliisille.

Vesihuoltolaitosten mukaiseen valvontaan kuuluu kiinteistöjen vesihuoltoon liittymisvelvollisuuden toteutumisen valvonta. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen päättää liittymisvelvollisuudesta vapauttamisesta.

Merenkulun ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaan kuuluvat huvivenesatamien jätehuoltosuunnitelmien hyväksyminen ja toiminnan merkitseminen ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Luonnon- ja maisemansuojelua valvoo ELY-keskus. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen edistää luonnon- ja maisemansuojelua tekemällä aloitteita, antamalla lausuntoja ja osallistamalla pyydettyä valvontatehtäviin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen päättää myös luonnonsuojelulain 26 §:n mukaisesti yksityismaan luonnonmuistomerkin rauhoittamisesta ja valvoo päätöksen toteutusta.

Kemikaalilain mukaan ELY-keskus ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvovat kemikaalien käyttöolosuhteita kemikaaleja käsiteltävissä laitoksissa kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi. Valvonta tehdään kemikaalilain lisäksi REACH-, biosidi- ja POP-asetusten nojalla. Kemikaalivalvonta on osa ympäristölupaviranomaisen ja rekisteröityjen laitosten ja toimintojen valvontaa ensisijaisesti kohteissa, joissa kemikaalien käyttö ja varastointi on merkittävää.

Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomainen tekee muuta ympäristövalvontaa (esim. pilaantuneiden maiden kunnostusten valvontaa yhdessä ELY-keskuksen kanssa), edistää pohjavesien suojelusuunnitelmien laatimista sekä osallistuu valtakunnalliseen levänseurantaan.

4 § Valvontaohjelman laatiminen

4.1 Valvontaohjelman sisältö

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 168 §:ssä ja ympäristönsuojeluasetuksen (713/2014) 30 §:ssä säädetään valvontaohjelman tekemisvelvollisuudesta, ohjelman sisällöstä ja velvollisuudesta pitää ohjelma ajan tasalla. Lisäksi jätelain (muutos 834/2017) 124 §:ssä säädetään valvontasuunnitelman tekemisestä tiettyjen jätelain mukaisten toimintojen valvontaa varten, suunnitelma voidaan liittää ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaohjelmaan.

Valvontaohjelma muodostuu ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien laitosten luettelosta, joka sisältää laitospohjaisen, riskinarviointiin perustuvan suunnitelman kalenterivuoden aikana tehtävistä tarkastuksista ja mahdollisista muista suunnitelmallisista valvontatoimenpiteistä. Valvontaohjelma sisältää myös luettelon jätteiden ammattimaisista keräyspaikoista ja suunnitelman niihin tehtävistä tarkastuksista. Valvontaohjelma tehdään vuosittain ja se pidetään jatkuvasti ajan tasalla mm. päivittämällä uudet ja poistuvat toiminnot. Ohjelman mukainen valvonta on maksullista.

Vähäisten resurssien ja muiden ympäristönsuojelun valvontatehtävien vuoksi määräaikaistarkastuksia joudutaan priorisoimaan. Priorisoinnissa käytetään seuraavia kriteerejä:

- toiminnalla on uusi lupa / tarkistettu lupa, jonka jälkeen ei ole tehty valvontakäyntiä,
- toiminnasta on tehty yleisöilmoituksia,
- annettu huomautuksia edellisellä tarkastuksella,
- edellinen suunniteltu tarkastus on jätetty tekemättä,
- tarkastus ei ole välttämätön, koska toiminta on pienimuotoista ja ympäristönsuojelurakenteet toimivat hyvin,
- tarkastusta ei tehdä, jos laitos ei ole toiminnassa tarkastusvuotena.

Ohjelma laatimisessa huomioidaan myös valvontatoimenpiteiden riittävän tasainen jakautuminen eri vuosille, jotta valvontaresurssit riittävät suunnitellun valvonnan toteuttamiseen.

Ympäristönsuojelutarkastaja valmistelee vuosittain seuraavan vuoden valvontaohjelman ja valvontaohjelman yhteenveto hyväksytään ympäristölautakunnassa. Yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista, joten valvontaohjelmaan liittyvä yksityiskohtainen toimenpide- ja kohdeluettelo ei ole julkinen.

4.2 Valvontakohteiden riskinarviointi

Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien kohteiden määräaikaistarkastusten tiheys perustuu riskinarviointiin. Riskillä tarkoitetaan toiminnasta aiheutuvaa ympäristön pilaantumisen vaaraa sekä päästöistä aiheutuvaa terveyshaittaa. Mitä suuremman riskin toiminta ympäristölle aiheuttaa, sitä tiiviimmin sitä on valvottava.

Riskinarviointi on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa arvioidaan toimialakohtaiset riskit ja toisessa vaiheessa laitospohjaiset riskit. Näiden perusteella määritellään valvottavien kohteiden määräaikaistarkastusten tiheys. Tarkastuksen perusteella laitospohjainen riski voidaan arvioida uudelleen.

Toimialakohtaiseen riskinarviointiin sisältyy seuraavat osa-alueet:

1. päästöt ilmaan, sisältäen pölyn ja hajun, määrän ja laadun,
2. melupäästöt ja värinä
3. viemäriin johdettavat jätevedet, määrä ja laatu,
4. pintavesiin johdettavat jätevedet, määrä ja laatu

5. muodostuvat jätteet, määrä ja laatu,
6. päästöt maaperään ja pohjaveteen,
7. roskaantuminen ja epäsiisteys,
8. vaarallisten aineiden määrä,
9. onnettomuuksien ja häiriöpäästöjen riski.

Riskit ovat arvioitu asteikolla 0 – 3, seuraavasti:

- 0: ei riskiä (toiminnalla ei ole ympäristövaikutuksia),
- 1: vähäinen riski (lyhytaikainen viihtyvyyshaitta, ei ympäristöpilaantumisen vaaraa),
- 2: kohtalainen riski (aiheuttaa viihtyvyyshaittaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa),
- 3: merkittävä riski (aiheuttaa vaaraa terveydelle, merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa).

Toimialakohtaiset riskipisteet ovat seuraavat:

Toimiala	Riskipisteet ¹⁾
Metalliteollisuus / pintakäsittelylaitokset	8
Energian tuotanto	9
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	10
Orgaanisia liuottimia käytettävä toiminta	8
Maaperän aineiden otto kivenlouhinta ja murskaus	10
Asfalttiasemat	11
Mineraalituotteiden valmistus	9
Nahan tai tekstiilien laitospesintä tai käsittely / pesulat	6
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	8
Eläinsuojat	8
Liikenne / varikot, moottoriurheiluradat ja lentopaikat	7
Liikenne / moottoriurheiluradat ja lentopaikat	10
Jätteiden ammattimainen tai laitospesintä käsittely	14
Muu toiminta / ampumaradat,	10
Muu toiminta / krematoriot tai lemmikkieläinten polttolaitokset	2
Naapurussuhdelain 17 §:n mukainen toiminta	14

1) riskipisteet voivat olla 0 - 27

Laitoskohtaisessa arvioinnissa laitokset arvioidaan yksittäin ottaen huomioon laitoksen sijainti ja laitoksen toimintaan liittyvät riskit. Sijainnin osalta tarkastellaan

1. asutuksen / loma-asutuksen läheisyys
2. muiden herkkien kohteiden (esim. koulut, sairaalat) läheisyys,
3. sijainti luokitellulla pohjavesialueella (tai vaikutuspiirissä sijaitsee vedenotto)
4. sijainti vesistön äärellä (ranta-alue).

Toimintaan liittyvinä riskeinä tarkastellaan

1. toiminnan laajuus,
2. tilat ja laitteet,

3. kemikaalien käyttö ja varastointi,
4. valvontahistoria.

Laitoskohtaiset riskit arvioidaan asteikolla 0 – 1; ei riskiä, 1 on riski. Laitoksen sijaintiin ja toimintaan liittyen voi laitos saada 0 – 8 riskipistettä.

Toimiala- ja laitoskohtaisen riskipisteytyksen perusteella laitokset sijoittuvat neljään valvontaluokkaan, jonka perusteella määräytyy tarkastustiheys. Riskipisteiden perusteella valvontaluokat ja tarkastustiheydet ovat seuraavat:

Riskipisteet	Valvontaluokka	Tarkkuustiheys
yli 23	I	vuosittain
16 - 22	II	kerran kolmessa vuodessa
9 -15	III	kerran viidessä vuodessa
0 - 8	IV	kerran kahdeksassa vuodessa

Lopuksi laitoskohtaista valvontaluokkaa tarkennetaan vielä arvioimalla laitoksesta mahdollisesti aiheutuvan päästön todennäköisyyttä ja seurauksen vakavuutta seuraavan päästömatriisin avulla.

Päästön todennäköisyys	Valvontaluokka		
suuri	III	II	I
kohtalainen	IV	II	I
pieni	IV	III	II
Päästön seuraus	lievä	kohtalainen	vakava

Päästön todennäköisyys on joko pieni (harvemmin kuin kerran vuodessa), kohtuullinen (enintään kerran vuodessa) tai suuri (useita kertoja vuodessa). Päästön seurauksen vakavuus arvioidaan seuraavasti:

1. lievä: päästö aiheuttaa lyhytaikaista viihtyvyyshaittaa, ei ympäristön pilaantumisvaaraa,
2. kohtalainen: päästö aiheuttaa viihtyvyyshaittaa ja/tai ympäristön pilaantumisen vaaraa,
3. vakava: päästö aiheuttaa vaaraa terveydelle ja/tai merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa

Laitoskohtaiset valvontaluokat ovat seuraavat:

- valvontaluokka I: ympäristöpäästöllä voi olla terveyteen ja ympäristön tilaan liittyviä merkittäviä seurauksia. Vaikutukset ovat pitkäaikaisia. Valvontakäynnit tehdään kerran vuodessa
- valvontaluokka II: ympäristöpäästöllä voi olla viihtyisyyteen ja ympäristöntilaan liittyviä, kestoaltaan vaihtelevia seurauksia. Valvontakäynnit tehdään kerran kolmessa vuodessa.
- valvontaluokka III: ympäristöpäästöllä voi olla vähäisiä ja lyhytaikaisia vaikutuksia. Ei aiheuta ympäristön pilaantumista. Valvontakäynnit tehdään kerran viidessä vuodessa.
- valvontaluokka IV: ympäristöpäästöllä ei juurikaan vaikutusta ympäristöön. Valvontakäynnit tehdään kerran kahdeksassa vuodessa.

Laitoksen lopullinen valvontaluokka ja sen mukainen valvonnan tiheys määräytyvät siis riskipisteiden mukaisen valvontaluokan ja päästömatriisin mukaisen valvontaluokan perusteella. Päästömatriisin perusteella voidaan riskipisteiden perusteella saatua valvontaluokkaa laskea tai nostaa yhden luokan verran. Näin muodostuu kunkin laitoksen lopullinen valvontaluokka,

joka ilmaisee, kuin usein laitos on tarkastettava. Jos lopullinen valvontaluokka poikkeaa riskipisteillä saadusta valvontaluokasta, poikkeaminen on perusteltava. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen arvioi jokaisen laitoksen valvontatiheyden vuosittaisessa valvontaohjelmassa.

Jätelain 100§:n mukaisten keräyspaikkojen tarkastustiheys määritellään myös riskinarvioinnin perusteella. Keräyspaikat, joissa kerätään vaarallisia jätteitä, aiheuttavat suuremman riskin ympäristön pilaantumiselle. Tällaiset kohteet kuuluvat valvontaluokkaan I ja ne tarkastetaan viiden vuoden välein. Muut jätteiden keräyspaikat, joissa kerätään tavanomaisia jätteitä, kuuluvat valvontaluokkaan II ja ne tarkastetaan 10 vuoden välein.

5 § Valvontatoimenpiteet

5.1 Ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonta

Valvontaa toteutetaan ympäristöhallinnon antaman ympäristönvalvonnan ohjeen (päivitetty 16.5.2016) periaatteiden mukaisesti. Tapauksissa, joissa todetaan laiminlyöntejä tai joudutaan käyttämään hallintopakkoa, sovelletaan julkaisussa ”Ympäristönsuojelulain laillisuusvalvontaopas 2014” (Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014) esitettyjä ohjeita ja siinä kuvattuja menettelyjä.

Keskeisin valvonnan keino on riskiarvioinnin perusteella tehtävät suunnitelmalliset määräaikaistarkastukset paikan päällä kohteessa. Määräaikaistarkastuksella tarkoitetaan valvontaohjelman mukaista, määräajoin tehtävää maksullista valvontatarkastusta, jossa käydään läpi valvontakohteet toimintaa, ympäristöriskejä ja -vaikutuksia. Määräaikaistarkastuksella varmistetaan, että toiminta on ympäristöluvan tai ilmoituksen mukaista ja että toiminta täyttää ympäristönlainsäädännön vaatimukset.

Suunnitelmallisesta tarkastuksesta sovitaan etukäteen ja läpi mm. laitoksen toiminta ja tilat, ympäristölupa siihen liittyvine määräyksineen, tarkkailutiedot toiminnasta mahdollisesti tulleet valitukset ja niiden seurauksena suoritettavat toimenpiteet. Tarkastuksesta laaditaan tarkastusmuistio, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle. Suunnitelmallisella tarkastuksella havaittujen puutteiden seurantatarkastukset kuuluvat valvontaohjelman mukaiseen valvontaan.

Tarkastuksia tehdään myös esimerkiksi toiminnasta tehtyjen ilmoitusten johdosta, toiminnan muuttuessa tai aiemmin havaittujen epäkohtien korjaamisen toteamiseksi. Tarkastus suoritetaan pääsääntöisesti myös ympäristölupahakemuksen ja rekisteröinti-ilmoituksen käsittelyn yhteydessä.

Rekisteröitävien laitosten valvonta jakautuu toiminnan asetuksen mukaisuuden valvontaan, määräaikaistarkastuksiin ja toimitettujen seurantatietojen tarkastukseen. Rekisteröinti menettelyssä viranomainen tarkastaa, että toiminnanharjoittaja on toimittanut kaikki valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot. Rekisteröinti tehdään, kun kaikki asetuksen mukaiset selvitykset on toimitettu. Rekisteröinti kirjataan, vaikka toiminta ei täyttäisi asetuksen vaatimuksia. Valvontamenettelyt käynnistetään heti, jos rekisteröintiä varten saamiensa selvitysten perusteella voidaan todeta, ettei toiminta ole asetuksen mukaista.

Tarkastusten lisäksi valvontaa toteutetaan tarkastamalla toiminnanharjoittajilta saadut laitosten vuosiraportit sekä mahdolliset muut lupamääräyksissä edellytetyt selvitykset tai seurantalokset. Tarpeen mukaan raporteista pyydetään lisäselvityksiä. Tarkkailumääräyksiä tai hyväksytyä suunnitelmaa voidaan tarvittaessa muuttaa luvan tai suunnitelman voimassaolosta huolimatta.

Määräaikaistarkastuksilla tai toiminnan seurantatiedoissa havaitut puutteet on myös käsiteltävä normaaleja valvontamenettelyjä hyödyntäen kehottamalla, määräämällä ja tehostamalla määräysten ympäristönsuojelulain mukaisilla hallintopakkeineilla (uhkasakko,

teettämishukka ja keskeyttämishukka). Valvontaan kuuluu myös rikosoikeudellisiin toimiin ryhtyminen tilanteissa, jossa toiminta ei täytä ympäristölainsäädännön vaatimuksia.

5.2 Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikostilanteissa

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 169 §:n mukaan, jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aiheutta olettava, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristönsuojelulain 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua seurausta tai sen vaaraa, valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvittävä asia muulla asianmukaisella tavalla. Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa-asia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista.

Ympäristönsuojelulain 180 §:ään perustuen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista toimintaa eikä rekisteröitävää toimintaa. Määräyksen on oltava kohtuullinen ottaen huomioon toiminnan luonne ja ympäristön pilaantumisen merkittävyys. Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta säädetään ympäristönsuojelulain 175 §:ssä. Kiireellisessä tapauksessa väliaikaisen kiellon tai määräyksen voi antaa tahi toiminnan keskeyttää kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen määräämä viranhaltija.

Valvontaviranomaisella on, havaittuaan lainvastaisen tilanteen, velvollisuus tehdä tutkintapyyntö/ ilmoitus poliisille (YSL 188 §). Ilmoitus saadaan kuitenkin jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.

Ympäristöhaittaa koskevan ilmoituksen johdosta tehdään tarkastus ja arvioidaan toiminnasta aiheutuva haitta sekä tarvittavat toimenpiteet. Haitan poistamiseksi tehtävät toimenpiteet ja niiden aikataulu voidaan sopia tarkastuksella ja kirjata muistioon tai tarvittaessa toiminnanharjoittajalle annetaan kehoitus ryhtyä toimenpiteisiin. Tarvittaessa voidaan tehdä yhteistarkastus jonkun muun viranomaisen kanssa, jos ilmoitus koskee sellaista asiaa, jossa toimivalta on rinnakkaista tai päällekkäistä tai tarvitaan toisen viranomaisen asiantuntemusta. Tällaisia tarkastuksia voi tulla esim. terveyshaittaa koskevilla asioilla.

5.3 Tarkastusten maksullisuus

Valvontaohjelmaan perustuvista ympäristöluvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista ja muusta ohjelmaan perustuvasta säännöllisestä valvonnasta sekä tarkastuksista, jotka ovat tarpeen ympäristönsuojelulain (527/2014) 175 tai 176 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi taikka 181 §:ssä tarkoitetun toiminnan keskeyttämisen valvomiseksi perittään maksu Viisarin ympäristötoimen hyväksymän taksan mukaisesti.

Myös jätelain (muutos 834/2017) 124 §:ssä tarkoitetuista laitosten ja yritysten määräaikaistarkastuksista ja muista säännöllisistä valvontatoimista, jotka perustuvat ko. pykälässä tarkoitettuihin suunnitelmiin, peritään taksan mukainen maksu. Lisäksi maksu peritään tarkastuksista ja muista valvontatoimista, jotka ovat tarpeen jätelain (646/2011) 75, 125 ja 126 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen antamiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi.

Ympäristönsuojeluviranomaisen maksut perustuvat määräaikaistarkastuksen ja hallintopakon valvonnan keskimääräiseen omakustannusarvoon. Mikroyrityksiltä perittävissä maksuissa huomioidaan toiminnan laajuus ja luonne. Samoin huomioidaan, jos toiminnanharjoittajan

asemassa on sellainen luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen asian käsittelyn omakustannusarvo on 55,00 € tunnilta.